

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریرات درس خارج اصول

حضرت آیت الله سید محمد رضا مدرسی طباطبائی یزدی دامت برکاته

دوره‌ی دوم - سال نهم - سال تحصیلی ۹۱-۹۲

جلسه ۵۴ - دوشنبه ۹۱/۱۱/۹

همان‌گونه که مرحوم آخوند رحمته‌الله در شبهات بدویه معتقد شدند که اگر شارع در همه‌ی موارد شک، احتیاط را واجب کند خلاف مصلحت تسهیل خواهد شد و شارع نمی‌خواهد همیشه علاوه بر کلفت و زحمتی که از ناحیه‌ی تکلیف بر عهده‌ی مکلفین گذاشته می‌شود کلفت زیاده‌ای به‌خاطر احراز امتثال آن نهاده شود (هر چند در برخی موارد، ملاک حکم آنقدر قوی است که اقتضای این اضافه را دارد) بدین جهت شارع برائت ظاهریه را جعل می‌کند، در مورد اطراف علم إجمالي نیز می‌توان گفت از آنجا که نسبت به هر طرف، شک وجود دارد پس موضوع حکم ظاهری وجود دارد لهذا شارع می‌تواند جعل برائت در هر دو طرف کند تا کلفت اضافه بر عهده‌ی مکلف گذاشته نشود و تکلیف واقعی بر عهده‌ی مکلفین گذاشته شود. در مثال اینائین مشتبهین اگر اشتباه وجود نداشته باشد کلفت و زحمتی که بر عهده‌ی مکلف نهاده می‌شد اجتناب از جنس واقعی بود که یک فرد خاص است مثلاً اِناء غریبی. با مشتبه شدن این فرد شارع می‌تواند جعل برائت کند حتی در دو طرف تا مصلحت تسهیل فوت نشود، بنابراین جعل برائت نسبت به هر دو طرف مستلزم تناقض نیست.

وجه دیگری در اثبات علت تامه بودن علم إجمالي در حرمت مخالفت قطعیه

این وجه در کلمات محقق نائینی رحمته‌الله وجود دارد، هر چند اختصاص به ایشان ندارد و در فرمایشات محقق عراقی رحمته‌الله نیز وجود دارد و اساساً جوهری که به آن اشاره می‌کنیم قریب به هم هستند و تقریباً جوهره‌ی واحدی دارند.

خلاصه‌ی فرمایش محقق نائینی رحمته الله^۱

اگر با وجود علم اجمالی، مولا ترخیص در تمام اطراف دهد و اصول مؤمنه را جاری بدانند در حقیقت ترخیص در تکلیفِ واصل داده است و ترخیص در تکلیف واصل همانا ترخیص در معصیت است که قبیح است و از حکیم صادر نمی‌شود.

توضیح بیشتر آنکه: کسی که علم دارد إحد الأنائین نجس و واجب الإجتنب است اگر با وجود آن، مولا با جریان اصول مؤمنه در همه‌ی اطراف، اجازه‌ی ارتکاب هر دو إناء را بدهد معنایش آن است که اجازه‌ی عدم امثال تکلیفی را که با علم اجمالی واصل شده بود می‌دهد و این کار، اجازه‌ی در معصیت است که لایصدر من الحکیم.

در ادامه محقق نائینی رحمته الله تعبیر دیگری دارند که با آن توجه می‌دهند که کلام ایشان با بیان مرحوم آخوند متفاوت است. مرحوم آخوند مرکز اشکال خود را بر **تناقض** استوار کردند و ترخیص ظاهری در اطراف و حکم واقعی را متناقض دانستند، اما محقق نائینی رحمته الله محور اشکال خود را **تضاد** بین ترخیص ظاهری و حکم عقل به قبح معصیت می‌داند؛ به دلیل آنکه جریان اصل در طرفین به معنای ترخیص است و با وجود علم اجمالی، به معنای اجازه‌ی معصیت است و این دو با هم جمع نمی‌شوند لذا ترخیص باید کنار نهاده شود.

مقرر: سید حامد طاهری

---

۱. أجود التقريرات، ج ۲، ص ۲۴۱.